

İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Dönemde Türklerin Sosyal ve Kültürel Hayatlarının Temel Özellikleri

Türklerin geniş bir coğrafyada yaşamaları ve farklı dinlerle temas hâlinde olmaları, çeşitli din ve inançları benimsemelerinde etkili olmuştur. İslamiyet'ten önce Türklerde en yaygın din Gök Tengri inancıydı.

Türklerin Müslümanlarla ilk temasları Hz. Ömer zamanında gerçekleştirilen fetihlerle başladı. Ancak Türklerin toplu olarak İslamiyet'i kabul etmeleri ve Türk-İslam devleti kuracak çoğunluğa ulaşabilmeleri üç asırlık bir zamanı buldu.

Emevî idarecilerinin kendilerinden olmayan Müslümanları önemsememeleri Türkler arasında İslamiyet'in yayılmasını geciktirdi. Abbâsîler ise Emevîlerden farklı olarak eşitlik ve adalet politikasını uyguladı. 751 yılında Müslümanlarla Çinliler arasında Talas Savaşı yapıldı. Türkler bu savaşta Müslüman Arapları destekledi. Savaş sonrasında Türkler kitleler hâlinde Müslüman olmaya başladı.

2| Emevîlerin ve Abbasîlerin Türklere karşı izlediği politika arasında ne gibi farklar bulunmaktadır? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Emevîler, Arap olmayan Müslümanları ikinci planda tutmuş ve eşit davranmamıştır. Abbâsîler ise eşitlik ve adalet politikası izlemiş, Türklerin İslamiyet'i kabulünü kolaylaştırmıştır.

Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinde Gök Tengri inancında İslamiyet'e benzer yönlerin bulunması da etkili olmuştur. Gök Tengri inancında tek Tanrı'nın varlığına inanılması, ölümden sonra hayat, cennet ve cehennem anlayışı gibi İslamiyet'e benzeyen özelliklerin bulunması Türklerin Müslüman olmalarını kolaylaştırmıştır.

Türklerin İslamiyet öncesi inanışlarında, temizlik ve ahlak anlayışı, adak ve kurban kesme geleneği İslamiyet ile benzerlik göstermektedir. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerindeki Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi (düşüncesi) ile İslam'daki cihat anlayışı birbirine benzemektedir. Bu benzerlikler de Türkler arasında İslamiyet'in yayılmasında etkili olmuştur.

İslamiyet'in kabulünden sonra Türkler şehirler kurmuş olsalar da halkın büyük bölümü konargöçer hayata devam etmiştir. İslamiyet öncesinde olduğu gibi bu dönemde de Türkler boylar hâlinde yaşamıştır. Konargöçer hayatın en önemli gelir kaynağı hayvancılıktı. Hayvan yetiştiriciliği açısından en çok tercih edilen hayvan atı (Görsel 3.41). Halkın bir kısmı tarımla uğraşırken şehirlerde esnafılık da yaygın bir geçim kaynağıydı. İpek Yolu üzerindeki Semerkant, Buhara, Taşkent, Balasagun gibi kentlerde ise ticaret gelişmişti.

2| Bu dönemde Türkler attan hangi alanlarda faydalanmışlardır? Söyleyiniz.

Türkler atı savaşlarda, ulaşımlarda, haberleşmede ve günlük yaşamda kullanmışlardır.

İslamiyet'in kabulünden sonra Türkler, Arap ve İran kültüründen etkilenmiştir. Bu etkileşim, Türklerin isimlerine ve hükümdar ünvanlarına da yansımıştır. Türk-İslam devletlerinde öncelikle hükümdarlar ve âlimler Arapça ve Farsça isimler kullanmaya başlamış, ardından halk da bu geleneği benimsemiştir. Ancak Türkçe isimler ve ünvanlar tamamen terk edilmemiştir. Örneğin İslamiyet'i kabul eden ilk Türk hükümdar olan Satuk Buğra Han, adının başına "Abdülkerim" ismini eklemiştir.

Görsel 3.41